

БЕОГРАД - На данашњи дан 1823. године рођен је српски кнез Михаило Обреновић. Владао је од 1839. до 1842. и од 1860. до 1868, када је убијен у Кошутњаку. Због буне Томе Вучића Перишића побегао је 1842. у Аустрију - тада су збачени Обреновићи. Након што се његов отац кнез Милош вратио на власт 1858, преузео је команду над војском, а 1861. установио је народну војску од око 50.000 људи и снабдео је модерним оружјем. Искористио је турско бомбардовање Београда 1862. и после дугих преговора натерао је 1867. Турке да повуку гарнизоне из српских утврђених градова. Склапао је савезе с балканским хришћанима с циљем заједничке борбе против Турске. Помагао је разне културно националне раднике попут Вука Караџића, Ђуре Даничића, Бранка Радичевића и друге.

Данас је понедељак, 16. септембар, 2019. године

1380 - Умро је француски краљ Шарл V Мудри, који је као регент, у време док је његов отац Жан II био заробљеник Енглеза 1358. угушио велики сељачки устанак познат као Жакерија. Било је то време у Стогодишњег рата. Током владавине почев од 1364. успео је да од Енглеза поврати већи део територија изгубљених за Француску катастрофалним Бретањским уговором из 1360.

1387 - Рођен је енглески краљ Хенри V, који је током владавине од 1413. до смрти 1422. наставио Стогодишњи рат с Француском. Победио је Французе 1415. код Азенкура и освојио Париз.

1498 - Умро је шпански доминиканац Томас де Торквемада, први "велики инквизитор" Шпаније од 1483. до 1494. Као предводник инквизиције римокатоличке цркве убедио је краља Фердинанда V да 1492. изда декрет о протеривању Јевреја, после чега је 300.000 Јевреја морало да напусти Шпанију. Његово име постало је симбол искључивости с такозваном верском мотивацијом.

1736 - Умро је немачки физичар Габријел Данијел Фаренхајт, који је 1726. израдио први термометар са живом. Створио је скалу за мерење температуре од 180 степени, названу његовим именом, на којој је тачка смрзавања на 32. степену. Фаренхајтова скала у употреби је у САД, раније и у Британији.

1745 - Рођен је руски војсковођа Михаил Иларионович Кутузов, један од највећих војних стратега 19. века. Упркос противљењу цара Александра I као и већине генерала, у време напада француског цара Наполеона I на Русију 1812. после битке код Бородина, пустио је Французе да уђу у Москву. Био је то тактички потез, пошто је Французима било онемогућено свако снабдевање, а затим им је током повлачења нанео низ пресудних пораза, прогонећи их све до Париза. У рату против Турске 1811. успешно је командовао руском молдавском армијом.

1810 - Масовним устанком сељака које су предводили Мигел Идалго и Кастиља и Хосе Моралес, у Мексику је почела борба за независност од шпанских колонизатора, завршена стицањем независности 1821. Датум избијања устанка слави се у Мексику као Дан независности.

1824 - Умро је француски краљ Луј XVIII, који је владао у време рестаурације после пада цара Наполеона. Титулу краља носио је од 1795. али је стварно владао од 1814. до смрти, кад га је на престолу наследио брат Шарл X. Владао је до 1830. и његовом смрћу 1836. угашена је основна грана династије Бурбона.

1859 - Шкотски истраживач Дејвид Ливингстон открио је у источној Африци велико

језеро Њаса (Малави). Језеро је подељено између савремених држава Малави, Танзанија и Мозамбик.

1861 - Заступништво града Загреба доделило је Вуку Караџићу Повељу почасног грађанина, којом су му дата "сва права, слобштине и користи као што сваком грађанину Загреба по закону и старом народном обичају припадају".

1869 - Рођен је српски археолог Милоје Васић, један од оснивача археологије у Србији, професор Београдског универзитета, члан Српске краљевске академије. Његово животно дело је откопавање преисторијског насеља Винча. На основу тога поставио је тезу да подунавска култура потиче из Средоземља (егејска култура) и предње Азије, а не из нордијских земаља. Објавио је више од 100 научних радова. Дела: "Преисторијска Винча I-IV", "Архитектура и скулптура у Далмацији", "Жича и Лазарица", "Јонска колонија Винча".

1894 - Рођен је Александар Дероко, српски архитекта, историчар уметности и писац, члан Српске академије наука и уметности, један од првих историографа српске средњовековне и народне архитектуре, професор Архитектонског и Филозофског факултета у Београду. Студирао је архитектуру у Риму, Прагу, Брну и Београду, где је дипломирао 1926. после чега је у Паризу код професора Габријела Мијеа специјализовао српску средњовековну архитектуру. Аутор је низа пројеката, укључујући зграду Богословског факултета и Светосавског храма у Београду и цркве у Новом Сарајеву. Дела: "Народно неимарство I", "Народно неимарство II", "Средњовековни градови у Србији, Црној Гори и Македонији", "Монументална и декоративна архитектура у средњовековној Србији", "Римски споменици у Ђердапу", "Архитектура старога века", "Споменици архитектуре IX - XVIII века у Југославији", "Фолклорна архитектура у Југославији", "Средњовековни градови на Дунаву", "Света Гора", "Са старим неимарима", "Стара сеоска кућа ", "Стара варошка кућа", сећања "А ондак је летијо јероплан над Београдом" и "Мангуплуци око Калимегдана".

1908 - Беч и Петроград споразумели су се да се Аустро-угарска не противи отварању Босфора за руске бродове, а Русија аустроугарској анексији Босне и Херцеговине, чиме је окончана Анексиона криза која је претила светским ратом.

1923 - Рођен је сингапурски државник Ли Куан Ју, отац независности Сингапура и творац задивљујућег привредног "бума" те државе у југоисточној Азији, председник

владе од 1959. до 1990. Под његовим ауторитарним вођством Сингапур је преображен од мајушне сиромашне британске колоније на крајњем југу Малајског полуострва у просперитетну земљу.

1924 - Рођена је америчка филмска глумица Бети Перске, позната као Лорин Бекол, супруга Хемфрија Богарта, уз којег је играла улоге самоуверених, агресивних жена. Филмови: "Дубоки сан", "Мрачни пролаз", "Рт Ларго", "Младић с трубом", "Записано у ветру".

1931 - Италијанске колонијалне снаге су заробиле и погубиле либијског националног вођу Омара Муктара.

1941 - Немачки нацистички вођа Адолф Хитлер наредио је гушење устанка у Србији по сваку цену и свим средствима. Између осталог, у Србији је примењена драконска мера - за сваког убијеног немачког војника стрељано је 100, а за рањеног 50 Срба.

1941 - После уласка совјетских и британских трупа у Иран у Другом светском рату, пронемачки монарх Реза шах је абдицирао у корист Мохамада Резе Пахлавија.

1945 - Остаци јапанске армије предали су се у Хонгконгу (британски назив био је Викторија) британским снагама на крају Другог светског рата.

1963 - Малаја (више различитих султаната), Северни Борнео, Саравак и Сингапур основали су федерацију Малезија. Сингапур је убрзо иступио из те заједнице.

1967 - Генерални секретар Уједињених нација У Тант позвао је САД да обуставе бомбардовање Северног Вијетнама, што је Вашингтон игнорисао.

1975 - Држава Папуа Нова Гвинеја стекла је пуну независност од Аустралије. До Првог светског рата та територија била је подељена између Британије (јужни део - Нова

Гвинеја) и Немачке (северни део - Папуа, укључујући и Бизмарков архипелаг). Од тада она је британска колонија и под управом Аустралије.

1977 - Умрла је грчка оперска певачица Марија Калас, један од највећих сопрана у историји опере. Право име било јој је Марија Сесилија Софија Ана Калогеропулос. Каријеру је започела 1947. и певала је с огромним успехом на највећим светским оперским сценама. Сугестивна глума и глас великог распона необичне боје и изузетне топлине, којим је с лакоћом савладала и најтеже деонице, донели су јој светску славу.

1978 - У земљотресу у иранском граду Табас и околним селима погинуло је најмање 25.000 људи.

1990 - Специјалне јединице сецесионистичког режима у Загребу спречиле су одавање поште жртвама усташког геноцида у Јасеновцу. Сви прилази Јасеновцу били су блокирани и прилаз онемогућен.

1995 - На првенству Европе у одбојци СРЈ је победила Бугарску с 3:0 у сетовима и освојила бронзану медаљу, док је Италија победом над Холандијом постала европски првак.

1996 - Румунија и Мађарска потписале су споразум о окончању спора две суседне земаље, што је Букурешту и Будимпешти олакшало прикључење ЕУ и НАТО.

1998 - Баскијска терористичка организација ЕТА саопштила је да 18. септембра ступа на снагу потпуно примирје, чиме је након три деценије борбе за отцепљење Баскије, обустављена свака даљња активност, оружаног карактера, против шпанских власти.

2001 - Иран је саопштио да је градоначелник Техерана Мортеза Алвири изразио саучешће њујоршком колеги Рудолфу Ђулијанију поводом терористичких напада исламиста 11. септембра, што је прва званична јавна комуникација између Ирана и САД од Исламске револуције у Ирану 1979.

2007 - У несрећи тајландског путничког авиона на острву Пукет погинуло је 90 људи, од 130 колико се налазило у авиону. Летелица се из Бангкока кретала ка Пукету са 125 путника и пет чланова посаде, али је Због лошег времена била онемогућена да слети, па је након вишесатног кружења, при покушају спуштања, дошло до несреће.

2007 - Умро је Емилио Руис дел Рио, шпански синеаста, стручњак за визуелне и специјалне филмске ефекте. Учествовао је у снимању филмова као што су "Доктор Живаго", "Лоренс од Арабије" и "Дина". Током 60-годишње каријере радио је на снимању више од 450 филмова у Европи и САД. Сарађивао је с бројним славним режисерима, попут Орсона Велса, Стенлија Кјубрика и Џорџа Цукура. Освојио је три Гојине награде, шпанске верзије америчког Оскара.

2008 - Званичници локалних асоцијација за заштиту људских права у Сомалији објавили су да су у сукобима у тој земљи од почетка побуне погинуле 9.474 особе. Исламски екстремисти су почетком 2007. започели оружану побуну против владе Сомалије, као и против присуства савезничких снага Етиопије и мировних снага Афричке уније.

2011 - Преминуо је академик Мирослав Пантић, међународно признати експерт за дубровачку књижевност и српску усмену књижевност. Докторирао је 1956. тезом "Себастијан Сладе - Долчи, дубровачки биограф ХВИИИ века" и заслужан је за низ открића на пољу културе старог Дубровника. Био је плодан аутор, ослоњен у истраживањима на архивски грађу. Његову библиографију сачињава више од 200 јединица.

2013 - У згради команде морнарице, у Вашингтону, Арон Алексис, бивши војник, убио је 12 особа, док је осам повређено. Последња, тринаеста жртва, био је сам нападач, чији су мотиви остали нејасни. Био је то други најсмртоноснији напад у војним објектима у САД, после Форт Худа, новембра 2009.

(Танјуг)